

уважаємо неповними і недостатньо чіткими, що в жодному разі не применшує документальності й унікальності названого видання. Бо вже сам факт появи такої книги – майже через століття забуття письменника! – є надзвичайно важливою подією.

Адже й досі багато хто на рідній для Стешенка Полтавщині ненавидить своїх видатних земляків Симона Петлюру, Івана Стешенка, патріарха Мстислава й розповідає про них усілякі безпідставні людиноненависницькі небилиці. На противагу цим інсинуаціям з'являється земляк Стешенка Григорій Титаренко, який свого часу закінчив великобудушчанську школу, навіть не професійний історик чи літературознавець, а інженер за фахом. Він, поринувши у світ свого героя, разом із ним пройшовши тими страдницькими й величними шляхами, поступово сформувався на одного з найпотужніших дослідників творчої особистості Івана Матвійовича Стешенка.

Сьогодні, дякуючи звитяжним зусиллям цього дослідника з Полтави, українці нарешті почули голос творчого сподвижника Лесі Українки, сина колишнього кріпака й чинного міністра освіти в уряді УНР, письменника й громадського діяча Івана Стешенка. А перегортаючи сторінку за сторінкою життєві шляхи літератора, занурюючись у його поетичний світ, усе більше розуміємо глибинно-провісницьку метафору Лесі Українки, яка несподівано ввібрала в себе жертвний катарсис Стешенкової «корони життя»³ і його мистецького подвигу, проявленого сьогодні стараннями Григорія Титаренка й засвідченого плеядівською посестрою Стешенка-Сердешного Ларисою Косач:

Аж ось на шпилі,
На гострому, сірому камені
блиснуло щось, наче пломінь.
Квітка велика, хороша,
свіжі пелюстки розкрила,
І краплі роси самоцвітом блищали на дні.
Камінь пробила вона, той камінь,
що все переміг,
Що задавив і могутні дуби,
І терни непокірні.
Квітку ту вчені люди зовуть *Saxifraga*,
Нам, поетам, годиться назвати її
ломикамінь
І шанувати її більше від пишного лавра.

(Леся Українка. Вірш «Уривки з листа»
з циклу «Кримські відгуки»,
Ялта, 1897 р. [4, т.1, с. 158])

Література

1. Моргун О. На провесні то було... (Спогади про Лесю Українку) / Олександр Моргун // Визвольний шлях. – Лондон : Українська видавнича спілка. – Т. IV. – Кн. 4. – Квітень 1963. – С. 420–434; 538–553.
2. Стешенко І. М. Твори. Переклади. Вибране листування / І. М. Стешенко ; упоряд. та авт. біографічного нариса Г. В. Титаренко, післямова Г. А. Александрової. – Полтава : ПАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2013. – 628 с., іл.
3. Титаренко Г. Іван Стешенко : квітка ломикамінь / Григорій Титаренко // Сільські вісті. – 2009. – 31 липня (№ 86). – С. 5.
4. Українка Леся. Зібрання творів : у 12-ти т. / Леся Українка. – К., 1975–1979. – Т. 1–12.
5. Хорунжий Ю. Іван Стешенко – поет і міністр / Юрій Хорунжий // Мужі чину: Історичні парсуни / Хорунжий Юрій. – К. : Видавництво імені Олени Теліги, 2005. – С. 198–231.
6. Хорунжий Ю. Фенікс Івана Стешенка / Юрій Хорунжий // Вітчизна. – 1991. – № 9. – С. 163–170.

Олександр Пушко

«ДЕСЬ МІЖ ЗАХОДОМ СОНЦЯ І СХОДОМ»

Роздум над збіркою: *Трикаш Н. Вертикаль* / *Наталія Трикаш*. – Полтава :
ПП Шевченко Р. В., 2009. – 72 с., іл.

*Характер і власна сила –
ось єдині вартісні придбання.*

В. Вітмен

Слова Волга Вітмена – американського поета, есеїста, батька верлібру – за епіграф узяті не випадково, адже полтавська поетка Наталія Трикаш теж у своїй творчості послуговується вільним віршем (від фр. *vers libre*), аби нанизувати чуттєві образи й живі уявлення на загальну архітектоніку тексту, вказуючи на підкреслено емоційний характер і моральну силу ліричної героїні.

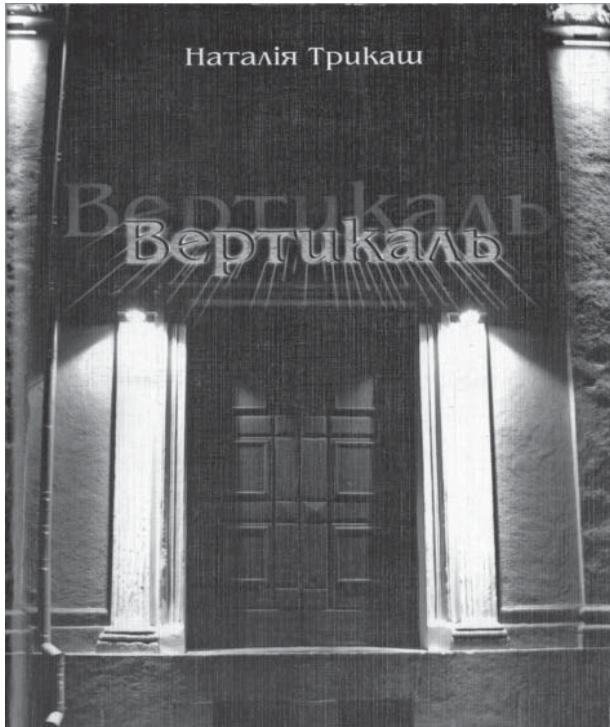
³ Вислів Олени Теліги.

«Вертикаль» – це перша книга Наталії, яка, проте, є вже знаною авторкою і чимало друкувалася в періодиці та літературних збірниках. Збірка містить чотири розділи: «Те що було до», «Кроки», «Сліди», «Лінії».

Назва збірки доволі неординарна. Ймовірно, вертикаль – це тяжіння до духовного зростання та вдосконалення, коли поетка прагне

особливого усамітнення від буденних клопотів, волі екзистенційної виповненості й непідробності власного я:

*Піду до себе. Там мене не знають –
Чужа серед своїх самотня вертикаль...*

За змістом вірші «Вертикалі» – філософські, сповнені мислення, осмислення й переосмислення. Авторка свідомо та підсвідомо відшліфовує й модернізує вміння висловлюватися ритмічно не зв'язаними відтинками.

Поетці властива мозаїчність подання художніх образів, коли кожен окремий рядок може сприйматися як ізольована змістовна одиниця, окремий імпресіоністичний мазок на великому поетичному мольберті. Незважаючи на це, тексти збірки напрочуд цілісні й міцно зв'язані єдиним задумом і настроєм.

Наталія у своїх творах визнає принцип мовчання як спосіб самоспоглядання й самопізнання, мовчання, в якому загострюється відчуття переживання й поглиблюються роздуми, мовчання, яке – парадоксально, але – стимулює витончену динаміку внутрішнього світу ліричної героїні:

*...навчишся мовчати
почуєш як падає сніг на плече...*

* * *

*...І у мовчанні здобували час,
Його несли ми у своїх долонях...*

* * *

*я знаю є мовчання
яке треба донести скільки б не падав...*

* * *

*...Я буду бачити, як тінь води
Пройде повз нас. Ні шуму, ані звуку.
І нас підхоплять коні золоті.
Тихіше. Слухай...*

У багатьох поезіях провідними є мотиви печалі, скепсису (варто відмітити, що поетка й не прагне піднесено-ігрових інтонацій), поряд із якими вміло зацентровані незламність духу, непорушна життєствердність – завдяки архаїчним підвалинам вселенської віри:

*...Ми вгрузли по плечі у сніг.
Подай мені руку...
Хоч подумки дай мені руку...*

А далі:

*...Поранений ворон мій сяде
тобі на плече.
«Ти дійдеш?», – спитаю.
Ти скажеш: «Повіриш – дійду».*

Або:

*...перегорну главу із Коринтян
засну
а ранком сірооке поле йде у гості...*

Чи:

*...міду в ліси
впаду у ніч безкрила
я вірю крила на землі дають...*

«Творець», «глава із Коринтян», «парафіянин», «Галілейське море», «Магдалина», «Різдво», «сповідь», «Синайська гора», «Діва», «молитва», «Пречиста», «архангел» – це образи з текстів збірки. Мотив віри в ній пронизує твори й сягає генетично-родового рівня, віра репрезентується як усеосяжна субстанція, початок певної системи відліку, що може тримати на цьому світі людину й від якої вона починається як Людина і як творець. Мабуть, не випадковим є й те, що вже перший вірш збірки прямо вказує на теоцентричність світогляду авторки:

*Ще піст не брали Іоаким і Анна,
А вже говіла братія – так треба...*

А потім:

*...Ще Лазар не прокинувся
в Неділю Вербну,
Не плакав серпень, не ховався
у листя клена.
Я ще тобою не живу. Я мало знаю.
Буває серпень у Неділю Вербну
Чи не буває?..*

Привертає увагу збалансованість художніх засобів у текстах, їхня тропеїчна палітра,

наприклад, удача метафора: «коли тебе нестатиме / зійдуться усі непрочитані листопади», «десять разів місяць ставав молодим / шукав наречену в своєму домі», протиставлення, де авторка грається з контрастом смислових значень: «До великої вистави / мільярдний крок старого ліліпута», анафора: «Будеш чекати свого вороного, свого» (в однойменному вірші). Також слід виокремити поєднання в суміжних рядках кількох тропів, що іноді сприймаються як одне ціле: порівняння з персоніфікацією для поетичного олюднення світу: «по нитці дні / сліпі як дощ ідуть», персоніфікація з паралелізмом: «А осінь брала за руку літо. / Сестра з сестрою зустрілись знову...» і т. ін.

Належить помітити й філософічність деяких поезій:

...За дев'ятою явою не буває
перерви на сповідь,
За дев'ятим життям –
Тільки перше життя в однині...

Кожне наступне прочитання одного й того ж вірша дає глибше уявлення про настроєвість ліричної героїні й наводить на глибше бачення та розуміння підтексту. Віршам «Вертикалі» притаманні своєрідний символізм, предметно-чуттєва образність, органічність і непересічність поетичного мислення.

Вірші написано, збірку впорядковано й видано – слово за читачами. Кожна думка має право на існування, як і кожна наступна інтерпретація цих та майбутніх текстів полтавської поетки Наталії Трикаш.

Галина Білик

В ОБ'ЄКТИВІ – ДОЛЯ І ТВОРЧІСТЬ ПЕТРА РОТАЧА

Рецензія на книгу: Антипович Ю. А. Петро Ротач: «Я вщент був нищений не раз, та скрес з любові до України» / Ю. А. Антипович. – Полтава : ФОП Говоров С. В., 2013. – 268 с., з іл.

Така чи подібна книга давно вже повинна була з'явитися в Полтаві, до того ж, мабуть, і не одна. Адже Петро Петрович Ротач, як засвідчує його об'ємна, з надзвичайною ретельністю написана наукова спадщина, широкі дослідницькі інтереси й контакти, самозречена відданість обраній справі, без сумніву, є найвидатнішим літературознавцем-країнином останнього півстоліття, занимим і в Україні, і в зарубіжжі, доля якого протягом усього зрілого життя (майже 60 років!) була невідривно пов'язана з нашим славним містом над Ворсклою. Він народився 24 січня 1925 року на хуторі Калениківщина (Каленівщина) поблизу села Слобідки-Новицької тоді ще Роменської округи Полтавської губернії (сьогодні Талалаївський район на Чернігівщині); дитиною настраждався від більшовицького розкуркулення, голодомору, колгоспного рабства, а в юнацтві зазнав фашистської неволі – 17-річним був вивезений на примусові роботи в Саксонію й не раз побитий за втечу або непослух... Після закінчення Другої світової війни, повернувшись на батьківщину, уперто поривався на Західну Україну і навіть у Казахстан, щоб якийсь, «безпашпортному» й «неблагонадійному», але спраглому до знань і творчості, здобути вищу освіту... Однак відтоді й на довгі

